

Жіль Делез і Фелікс Гуатарі

Чым є літэратура менша?¹

(...) Проблем экспресіі не є поставлений през Кафку в якісый універсальний, абстрактный спосіб, але в однесіню до літэратур окрисляных гев як меншы [*mineures*] – напрымір жыдівскай літэратуры в Варшаві або Празі. Літэратура менша не є літэратурам якісого меншого языка але тачком, котру якіся меншына творит в офіційным языку [*majeure*]. Першом характерном приметом той літэратуры є тото, же ей язык є назначеный высоком ступіню детериторіялізації. В тот спосіб Кафка дефініює імпас, котрый одділят пражскых Жыдів од доступу до акту писаня і творит іх літэратуру неможливым: неможніст непісаня, неможніст пісаня по німецкы, неможніст пісаня інакше². Неможніст непісаня прото, же народна свідоміст, непевна або будуча в стані опресіі, мусит конечні выразити ся в літэратурі («Літэратурна битва отримує реальне оправданя в найзагальнійшій скалі»). Ситуація в якій нашлі ся пражскы Жыды враз з неадлучным почуттьом нередукувального дистансу в однесіню до чешского, первістного територіялізму, остала вызначена през брак можности творіня в інчым як німецкій языку. Натоміст неможніст творіня по німецкы то детериторіялізація самого німецкого населіня – опресійна меншына

¹ Переклад з: Deleuze, Gilles, Guattari, Félix. 2016. *Kafka. Ku literaturze mniejszej*. Пер. Anna Zofia Jaksender, Kajetan Maria Jaksender 83-123. Kraków: Wydawnictwo Eperons-Ostrogi. Перевела Моніка Тылявска.

² Лист до Брода, червец 1921; в: F. Kafka, *Listy do rodziny, przyjaciół, wydawców*, выб. і пер. R. Urbański, спілпр. A. Urbańska, W.A.B. Warszawa 2012, с. 373-376., як тіж коментарі Barenбаха (K. Wagenbach, *Franz Kafka. Années de jeunesse (1883-1912)* traduit par Élisabeth Gaspar, Mercure de France, 1967), с. 84.

бесідує языком одтинаючым ей од мас «урядовым языком» або якісым штучным языком; односит ся тото о вельо міцнійше до тых Жыдів, котры будучы частю той меншыны, сут рівночасно з нею вылучаны, гейбы тоты «Цигане, котры вкрали дітину з німецкой колыскы». Бесідуючы коротко, німецкій з Праги є языком здетериторіялізуваным, властивым для дивного, мешного застосування (мож тото днес порівняти до способу, в якій чорны громадяне Америки хоснуют англійскій язык).

Другом характерном приметом меншых літератур є їх цілковите уполітичніня. «Великы» літературы противні, в індивідуальних квестиях (родинных, супружеских ітп.) мають тенденцію до лучыня ся з інчыма, не менше індивідуальныма справами, натоміст соспільне середовиско хоснуване є гев лем як окружыня або фон: нияка з тыпово едипальных³ історий неє гев необхідна, в кажым разі неє необхідна в выключный спосіб, хоц в шыршій перспективі то они вказуют ся быти сутю. Література менша є чысто інча; ей узкій обсяг спрчынят, же каждая індивідуальна подія одраз остає вмішана в політыку. Індивідуальна адже квестия стає ся одраз значучо барже необхідна, жадана, побільшена – гейбы під мікроскопом – што спрчынят, же возникат з нею якіса чысто інча історія. То як раз в тым значыню родинный трикутник лучыт ся з інчыма трикутниками: гандльовыма, економічныма, бюрократычныма, судовыма, котры детермінуют його вартости. Коли Кафка, помедже вельома цілями літературы меншой, вымінят «явліня ся конфлікту, котрый протиставит вітців сынам і як такім дає можніст дискутувати о ним»⁴, не ходит му о едипальну уяву, але о політычний програм. «Хоц нераз трафлят ся передумати спокійні якісу поедну справу, еднако не вычерпує ся ей аж до кінця, де лучыт ся она з подібныма справами, найскорше дотерат до такой границі, коли ся стремит в напрямі політыкы, што веце, прібуюме взріти тоту гранцію скорше, закла стане ся видочна, а часто маме схыльніст видіти тоту зміцняючу ся границію всяди. [...] Тото, што в обшырі великих літератур розгрыват ся на споді, творячы взагалі не необхідны підземеля будівлі, діє ся гев в полным світлі, тото, што гын дає

³ Гев єст введений долгий коментар-пояснєня польского тлумача і выдавці, котрого в цілости не переводиме. Його основом єст пояснєня вельо раз введеної през Делеза і Гуатарього ріжници медже історієм, приналежном невротыкови/ Едипови і вандрівком властивом шизофренікови (прип. ред.).

⁴ Гев єст долгий припис тлумача, який дополнят тото, што Делез і Гуатарі подали за Кафком лем в малым урывку, а што безпосередньо односит ся до літературы меншой, конкретні до жыдівской літературы в Варшаві і Празі (прип. ред.).

причину до хвильового згромаджня, гев веде до результатів взагалі не менше значучых як загальний засуд о жыттю і смерти вшыткых»⁵.

Третьом характерном приметом літэратур менших ё того, же вшытко ма гев колективный вымір⁶. Власні зато, же таланты не годны скріпити ся на струі літэратуры меншой, не ма відповідніх обставин для зіндивідуалізованого выповіджня, котре приналежало бы до того ци інчого «мастера» і давало бы ся одділити од колективного выповіджня. Тот стан рідкого выступування талантів ё сприятливый ёднак творіню чогоси одмінного од літэратуры мастерів: того, што бесідує сам писатель, становит уж спільне діня, того што бесідує або робит, ё автоматичні політычне, навет коли інчы ся з тым не згаджают. Поле політычности назначыло цілу обшыр выповіди. Зато, же понад вшытко збірна або народова свідоміст вказує ся «все в зовнішніх проявах жытця і все ё в стані розпаду»⁷, ё то літэратура, котру в позитивный спосіб вызначат тотя ей роля як тіж функция колективной выповіди, так адже стає ся прото революційна: то літэратура, котра продукує збірну, активну солідарніст, мимо цілого ей сцептицизму; а кед писатель находит ся на ранті або тримат ся на пограничу свойой крухой соспільности, то така ситуація дає му з другой страны можніст выражання ся в інчій, потенціальной соспільности, аж до вытворіня середків для якісой новой свідомості ци нового способу одчування. В такім спосіб пес в *Роздумуваннях пса* кличе в свой самоті до нового рода науки. Літэратурна машына заступує машыну будучой революції і то нияк не з ідеологічных причин, але зато, же она сама ё зде-термінувана выполнити вымогы колективного выповіджня, котрого в тым середовіску всядиль бракує: літэратура стає ся справом народу⁸. В такім як раз спосіб тот проблем явит ся Кафці. Выповід не одкликує ся до підмету выповіджня, котрый мал бы становити ей причину, ані до підмету выповіди, котрый мал бы стати ся ей ефектом. Быти може Кафка

⁵ Фрагмент з 25 грудня 1911; F. Kafka, *Dzienniki 1910-1923*, пер. J. Werter, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1969, с. 157.

⁶ «Літэратура, адже, в котрій ничый талант не робит вылому, не выказує тіж нияких дір, през котры могли бы ся втиснути обоятны люде. Домагання ся увагы зо стороны літэратуры тым барже поневалят»; *там же*, с. 155 [прип. тлумача на польскій].

⁷ Цитату не повело ся злокалізувати в польских перекладах Кафкы [прип. тлумача на польскій].

⁸ Денник, 25 грудня 1911, с. 181: «Літэратура ё меше обектом історії літэратуры як голосом народу». «Хоц найде гев затрудніня менше знавців історії літэратуры, то сама літэратура ё не на тілько справом історії літэратуры, на кільки радше справом народу і находит ся тым способом в руках хоц не без сказы, то прынаймі певных». *Там же*, с. 156.

міг в дакотрым моменті думати в такій спосіб, хоснуючы традыцыйны катэгоріі, котры адносили ся до двух підметів, автора і героя, нарратора і osoby, мріючого і мріяного⁹. Скоро резигнуе еднак з такого принципу нарратора, так як і не згодит ся, хоц выражат подив для Гетого, на літературу автора або мастера. Мыш Йосифина резигнуючы з індывідуальнаго выконування співу, затаплят свій голос в колектывным выповіджыню, в «безчылнній толпі героів (свойого) народу»¹⁰. Перехід од зіндывідуалізуваной звірыны до зграі або до колектывной многості то тіж сім музыкуючых псів. Або ішчы в інчым місці *Роздумувань пса*, де выповіди самітнотого глядаючотого керуют го в сторону колектывнотого выповіджыня псячотого ґатунку, навет кед така збірніст фурт ішчы не істніе. Нее підмету, сут лем колектывны уклады выповіджыня – література натоміст выповідаат такы уклады в обставінах, в котрых не сут они ішчы узовнішнены, і де існіют лем або як будучы чортівскы сілы, або можлівы до зреалізування рэвалюцыйны сілы. Сама Кафка отверат го на вшытко, што выходіт поза історычну актуальніст. Буква К не так окрыслят нарратора ці якісу особу, як радше якісый штотраз барже машыновы уклад, ці тіж якісого штотраз барже сколектывізуванотого – над яку-небуд опрыділену в свой самоті єднінцу – аґенса (лем в однесіню до підмету єднінца была бы в сілі одорвати ся од колектыву і покерувати власныма справами).

Тры адже голownы вызначнікы літературы меншой то детериторіялізація языка, помішчыня індывідуум в політычній актуальності як тіж колектывны уклады выповіджыня. Старчыт адже повісті, же окрысліня «менша» не є означніком для якісых выбраных літератур, але опрыділят рэвалюцыйны абґрунтування кождой літературы на фоні той, котру называеме веліком (або канонічнотом). Навет хтосі, хто ма нещестя вродіти ся в державі велікой літературы, є змушены пісати в ей языку, так як чешскій Жыд піше по німецкы або як Узбек по російскы.

⁹ Пор. *Приготовліня до вінчаня на селі*: «І докля бесідуюеш «ся» в місце «я» ніч то ішчы не значыт і мож на тоту тему спокійні бесідувати [...]»; F. Kafka, *Przygotowania do ślubu na wsi*, пер. A. Kowalkowski, *Dzieła wybrane*, т. 1, Warszawa 1994, с. 498. Тоты «два підметы» добрі відно в інчым місці: «Не потрібую прецін навет іхати на село особисто, нее то вцалі конечне. Пошлю лем своє прыоблечене тіло»; *там же*, с. 501. В часі колі нарратор остае в постелі в віді хруща, жука рогача або гнояка. Быти може є то якісе джерело ставаня-ся-хрущом през Грегора Самсу в *Преображыню* (тым самым Кафка в місце того, жебы піти до Феліціі воліт остати в постелі). Еднак то як раз в *Преображыню* звіря отрымуг значыня правдытотого ставаня ся і перестае го опрыділяти стагнація підмету выповіджыня.

¹⁰ Тот же, *Śpiewaczka Józefina, czyli naród myszy*, пер. R. Karst, *Dzieła wybrane*, т. 1, с. 494.

Писати гейбы пес, котрый копле свою діру, щур, котрый выдрапуе свою нору. А вшытко зато, жебы найти свое власне недорозвита, свою гвару, свій власный Третій Світ, свою пустыню. Вельо было дискуссий на тему того, чым ё маргінальна літэратура. Дискутувано тіж над тым, чым ё популярна ци пролетарска літэратура. Критеріі сут очывидна барз тяжкы до усталіня, закля не перейдеме найперше през якісый барже обектывный концепт, як раз тот односячий ся до літэратуры меншой. Аж можніст бо установліня практыкы меншыны од сярэдзіны – в офіційным языку – дозвелят здефініювати популярну літэратуру, маргінальную літэратуру, ітп.¹¹ То ё ціна, котру літэратура мусит заплаціти, жебы реальні мочы стати ся колектывном машыном экспресіі, здібном до писаня і несіня власного змісту. Кафка навыраз повідат, же лем літэратура менша ё пристосувана до працы з матэрыям¹². Чом і чым взагалі ё тота машына экспресіі? Знаме, же помедже ньом а языком фунгуе однесіня оперте на множыні детериторіялізацій: сітуацыя Жыдів, котры лишыли чешскій язык в тым самым момэнті, што сельске сярэдовіско, але тіж сітуацыя самого німецкого языка, як «урядового языка». Но добрі, можеме піці ішчы далыше, ішчы барже зміцніці тот рух детериторіялізацій экспресіі. Довершат ся тото што найменше на два способы: або през штучне збогачыня німецкого языка, през вцісіння в него вшыткых можливых засобів сімволікы, онірізму, эзотэрычнаго сэнсу, вкрытого значучога – як в Школі Пражскій, в Густава Меірінка (Meyrink) і вельох іных, в тым Макса Брода (Brod)¹³. Але такіх проэкты домагат ся невірэгіднаго высылку на рівні сімволічнай ретериторіялізацій, асновы архетыпів, Кабалы і альхеміі, з положыньом натіску на одцяця ся од народа, а в кінці не находит уж ніякого іначога політычнаго высвободжыня, як лем в сіянізмі і «сні о Сіяні»¹⁴. Кафка скоро підыйде

¹¹ Пор. М. Ragon, *Histoire de la littérature prolétarienne de langue française*, Livre Poche, Paris 1974, як тіж Альбін Мішель (Michael): о трудностях критеріі і неабхадности перехоу през концепт «літэратуры другога ряду».

¹² «Памят малого народу не ё менша як памят великого народу, опрацовуе адже даный собі матэрыял барже ґрунтовні»; Ф. Кафка, Деннікы..., с. 156.

¹³ Пор. Ваґенбах, в знаменитым розділі «Прага на закруті віків», о сітуацій німецкого языка так в Чехословації, як і в Школі Пражскій; K Wagenbach, *Franz Kafka*, пер. В. Ostrowska, Warszawa 2009.

¹⁴ В рамках цікавосткы, в оповіданю *Сон Якова* з 1875 рока, Болеслав Прус представлят «Сон о Сіяні», значыт проект жыдівской державы, в котрій кртыкуе едукацію асновану выключні на чытаню Тальмуду і старозавітных выховавчых прынціпах. См.: В. Prus, *Sen Jakuba, Pisma*, Т. IX, Warszawa 1948, с. 240 [прип. тлумача на польскій].

до того в інчий спосіб, а властиві сам тот спосіб видумат, виберучи німецькій язык, яким бесідує ся в Празі, в його реальній формі, в цілій його нужді. Входячы ішчы глубше в детериторіялізацію... сила стриманости. Прото, же словництво є сухе, треба вправити го в інтенсивны вібрації. Протиставити чысто інтенсивне ужытя языка кождому його символічному, значеному або просто значучому. Дійти до досконалого, але не уформуваного, а рівночасно інтенсивні материяльного выражыня. (Беручы до увагы тоты два можливы способы, ци не треба бы того самого повісти, хоц в інчых обставинах, на тему Джойса і Бекета? Оба Ірляндчыкы, в совершенный спосіб выполняють постулаты літературы меншой. Ціла слава той літературы, завершаюча ся в бытю меншом, означат рівночасно бытя революційном взглядом кождой інчой літературы. Послугуваня ся англійскым, як і кождым інчым языком, през Джойса. Послугуваня ся англійскым і французскым през Бекета. Але першы з них не устає в стосуваню богатства і надвыжкы, доконуючы вшелеяких можливых світових ретериторіялізацій. Поступуваня другого окрислене є натоміст през силу сухости і стриманости, добровільной нужды, през што посуват детериторіялізацію аж до моменту, в котрым істніють уж лем інтенсивности).

Кілько люди жыє тепер в языку, котрый не належыт до них? Або тіж не знають свойого языка, або не знають старчаючо добрі, при чым так само злі знають офіційный язык, хоц примушены сут го хоснувати? То проблем імігрантів а передо вшыткым діти. Проблем меншыны. Проблем меншой літературы, але тіж проблем нас вшыткых: в якій спосіб высвободити наш власный язык, котрый ма здібніст жолобліня, язык – языки меншой літературы – і спричинити, жебы полетіти вздолж лєнії революції? Як ставати ся номадом і імігрантом, а рівночасно Циганом свойого власного языка? Кафка бесідує: выкратити дітину з колыскы, гуляти на напруженій лінії.

Богатый ци бідный, кождый язык імплікує все детериторіялізацію гамбы, языка, зубів. Гамба, язык і зубы находят свою первістну територіяльність в поживі. Посвячаючы ся артикуляції звуків, гамба, язык і зубы детериторіялізують ся. Фунгує адже окрислений роззвук медже ідлом а бесідом – а ішчы векшы, хоц здавало бы ся інакше, медже ідлом а писаньом: правдоподібні можна писати, коли ся іст, але писаня ішчы барже змінят слова в річы, котры можут ривалізувати з ідлом. Дисфункція помедже змістом а експресийом. Бесідувати, а тым барже писати,

то постити. Кафка маніфестуе неустаючу обсеію в однесію до по- жывы – котра на додаток ё звірином або мясом – обсеію рiзніка... як тiж зубiв – великих, брудных або золоченых зубiв¹⁵. То лем денекотры з проблемiв звязаных з Фелiцыйом. Пошчыня то наступный з головных мотывiв творчості Кафкы, котра ё передо выткым барз долгом iстори- йом посту. Мастер пошчыня¹⁶, пильнуваны през рiзникiв, кiнчыт свою кареру близко лупiжникiв, котры iдят сурове мясо, ставляючы звiджа- ючых в iритууючій ситуюцiі. Псы стараюцца заняты пыск пса з *Роздуму- вань*, напoлняючы го iдлом так, жебы перестал ставляты звiданя – i гев так само дражлива ситуюця: «А ёднак тым, што звернуло на мене увагу, могли быты лем моi звiданя. Здавало ся, што бы волiли вчыныты тоту по- творнiст, заткаты мi гамбу iдлом – нixто того не зробил, хоц хотiли тото зробити – як терпiты моi звiданя. Але в такым разi легше было бы мене выгнаты i не дозволити мi ставляты звiдань. Нi, нixто того не хтiл роби- ти, не хтiли поправдi слухаты моiх звiдань, але з огляду на нix власнi не хтiли ня выгнаты»¹⁷. Пес з *Роздумувань* осцилюе помедже двoма родами наук: том, котра адносит ся до по- жывы, котра ё похідном Землi i опу- щеной головы («Одкаль Земля бере тото iдло?»¹⁸) i том, што адносит ся до музыкы, котра ё науком похідном «повiтря» i пiднесеной головы, о чым засвiдчат сiм музыкуючых псiв на початку оповiданя як тiж пес спiвак з кiнця. Помедже тыма двoма родами фунгуе спiльный элемент: так, як

¹⁵ Продолжыня мотыву зубiв в Кафкы. Дiдо-рiзник; школа при улици Рiзничiй; пашчкы Фелiцiі; адмовлiня ся од iджыня мяса, за вынятком моменту коли спе з Фелiцыйом в Марiенбадi. Пор. статья «Ты, котрый маш такы великы зубы», Мiшеля Курно (Michael Cournot) в «Le Nouvel Observateur», 17 марта 1972, с. 59-61. То ёден з найкрасшых текстiв о Кафцi. Подiбну опозицию медже бесiдом а iдлом найдеме в Левiса Кароля (Lewis Carroll), як тiж порiвнувальне розвязаня в нонсенсi.

¹⁶ В оригiналi *le Champion de jeûne*, што найправдоподобiйше одсылат до оповiданя Кафкы пiд наголовком *Ein Hungerkünstler* (во французскiй версiі: *Un artiste de la faim*), опу- бликуваного першыраз в «Die neue Rundschau» в 1922 роцi. Перекладач на польскiй язык одышо л далек о оригiналу придаючы текстовы Кафкы наголовок Голодомор (*Glodomór*). Фактычнi *Ein Hungerkünstler* то радше Артиста голодуваня – як пропонуе Ярослав Янiшевскi в своiм перекладi книжки Петера Слотердiйка *Муциш свое жыты адмiнiты. О антропотехнiцi*, Варшава 2014. Рiшылы сме ся на «мастера пошчыня» (респ. «мастера посту») з увагы на велoзначнiст (*polyvocité*), яком Делез i Гуатарi прiбуют насытити тот як тiж iнчы Кафкiвскы термiны.

¹⁷ Ф. Кафка, *Роздумуваня пса*, с. 18.

¹⁸ «Вшытко то правда, але моё звiданя звучыт: «Одкале земля бере тото iдло?» Бiльшiст псiв удае, же того звiданя не розумiе, i в найлiпшым выпадку атрымуе на него одповiд: «Кед не маш дост iдла, даме ты зо свого». Там же, с. 17.

ідло може походити з гори, а наука о ідлі розвиват ся лем през піст, так само як музыка быват пречудні тиха.

В реальности то язык компенсує звиклі свою детериторіялізацію, через ретериторіялізацію на рівни сенсу. Перестаючы быти органом якісого смыслу, стає ся нарядьом Сенсу¹⁹. І то тот смысл, як смысл властивный, є головным в приділяню звуків (річ або стан річи, котры вказує слово) і рівночасно як фігуративный сенс, в приділяню образів і метафор (іщы інчы річы, в однесіню до котрых на оприділених вимогах і під де-котрыма взглядами стосує ся якісе слово). Стрічає ся гев не лем з ретериторіялізацийом духовом, на рівни «сенсу», але тіж фізычным, котра заходит рівночасно на рівни смыслів. Паралельно, язык фунгує выключні през розріжніня і комплементарніст взглядом підмету выповіджыня, в однесіню до сенсу і підмету выповіди, вкінци безпосердньо або през метафору в однесіню до вказаной річи. Таке звичайове ужытя языка могло бы зыскати окрисліня *екстенсивного* або *представляючого*: ретериторіялізуєча функция языка (і так пес співак з кінця *Роздумвань*, примушат героя до шмаріня посту, наступує гев, в певным сенсі, реєдипалізація).

Но і власні: ситуация німецкого языка в Празі, як языка сухого, вымішаного з чешским або йідыш, отворит можности для вынахідкы Кафкы. Кед так є («кед так є, кед так є», формула так дорога Кафці, протокіл з деякого стану річи...), остане ся без сенсу, лишыт ся го додумуваням; затримат ся як кістяк або паперьовый ескіз.

1. В часі коли выартикулуваный звук был лем здетериторіялізуваным галасом, але таким, котрый ся ретериторіялізувал на рівни сенсу, то тепер – без нияких компенсаций – звук детериторіялізує ся цілком сам. Звук або слово, котры переходят тоту нову детериторіялізацію, не приналежат до рівня языка звязаного сенсом, навет кед ся з него выводят, не сут адже тым барже музыком ци зорганізуваным співом, невет коли продукують окрислений ефект. Виділи сме пишучого Грегора, котрый мішат слова, свищучу мыш, кашляючу малпу; а тіж піяністу, котрый не грат, співачку, котра не співат і котра выраджат свій спів з того, чого не співат, псячых музыків, так барз музыкуючых цілом своіом тілесністю, же не выдають они зо себе ниякой музыкы. В каждом

¹⁹ Гев і в наступных речынях гра слів: по французскы «le sens» значыт так «сєнс, значыня, ум», як і «смысел».

з тых прыпадків музыка зорганізавана ё і вызначена през ленью знесіня, так як язык повинен быти носительом леньі высвободжыня, жебы увільнити живу материю экспресіі, котра бесідуе сама за себе і не мусит быти уж формувана²⁰. Тот язык, вырванный зо свойого сэнсу, выдобытый з него, находит свій напрям лем в акценті слова, в його заламанню: «Жыю лем гев і гын, в якісым малым слові, при котрого звуку (як горі «попыхат») трачу на хвилю свою, і так безхосенну, голову. Перша і ostatnia буква то початок і конец мойого рыбакого почутя»²¹. Діти сут барз вправны в слідуючым цвiчыню: повторювати слово, котрого значыня ледво ся передчуват, так жебы вібрувало само в собі (на початку *Замку* діти в школі повторюют слова так скоро, же не спосіб зрозуміти, што бесідуют). Кафка оповідае о тым, як, будучы дітином, повторювал денекотры выражыня вітця, аж в кінці вымкло ся по леньі нонсенсу: «конец місяця, конец місяця...»²². Імено власне, котре не ма сэнсу само в собі, ё барз податне на того рода цвiчыня: Мілена з акцентом на *i* зачынае звучати «гейбы Грек або Римлянин, заблуканы в Чехах, силом гын затриманы; ошукане в акценті»; пак, през субтыльнійше прыбліжыня, повідае, же ё як «жена, котру ся на руках выносите зо світа, з огня»; акцент, котрый означат впадiня або противні «скок щестя, котрый ты сам робиш зо своїм тягаром»²³.

²⁰ «Вкінці взріл, же бесідуют до него, але він іх не розуміл, чул лем вряк, котрый вшытко напoлнял і през котрый здавал ся звучати незмінні якісый высокій звук, як бы голос сирены»; F. Kafka, *Proces* (перекладач і выдавця не подае на котре польске виданя ся покликуюе), с. 166.

²¹ Тот же, *Dzienniki*, с. 42-43.

²² Там же, с. 117: «Не посуваючы ся до того, жебы вымагати якісого значыня, выражыня *конец місяця* остало для мене прикром таємницьом», тым барже, же повторюване было што місяц – Кафка сам сугеруе, же кед выражыню остае одобране значыня [остае голе], то през лiнiвство і «слабу цікавіст». Негатывне поясніня імплікуюче брак або неможніст, пiдняте остало през Вагенбаха. Ё свiдомый, же Кафка вкрыват в тым місци свої страсти/жажды. І ішы: «Будучы дітином, чул ем страх, а кед не страх, то несмак, кiлькo раз мій отец бесiдувал слово «остатнього», ци *ультімо*, што як чловеk інтересу робил часто. Прото, же тото мене не інтересувало (а кед ем ся уж звiдал, не знал ем в результаі повiльного думаня перетравити одповiди дост скоро) і прото, же уявнена в кінці, мало актывна цікавіст задовольяла ся часто самым звiданьом і одповiдiю, не домагаючы ся якісого сэнсу понад – слово «остатнього» оставало для мене гноблячом таємницьом»; Там же, с. 153.

²³ F. Kafka, *Listy do Mileny*, пер. Ф. Конопка, предмову написав Z. Bieńkowski, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1959, с. 57. Порiвнай з фасцинацийом Кафкы назвамі власныма, зачынаючы од тых, котры сам выдумуе; [в:] Тот же, *Dzienniki* с. 226-227 (à propos назв в *Выроку*).

2. Здає ся, же єст деяка ріжниця, навет хоц і дост релятивна і полна нюансів, медже тьма двома прикликаньями імена Мілена: єдно прикликує екстенсивный і фігуративный краєвид, в роді фантазмату; друге є о вельо барже інтенсивне, назначене падіньом або скоком, як порогами інтенсивности, поміщеныма уж в самым імени. Фактычні, тото што ся діє, коли значыня є активні неутралізуване: як повідат Вагенбах, «слово царствує гейбы мастер, і одраз веде до народжыня образу». Але в якій спосіб здефініювати тот процес? Зо значыня остає лем тото, што вказує леніі высвободжыня. Не ма адже уж означыня чогоси в обшыри самого сенсу, ани вказуваня метафор през фігуративне значыня. А річы, подібні як образы, формуют уж лем секвенцію інтенсивных станів, драбину або переплыв чыстых напружынь, котры можут перелітувати в тым, або інчым напрямі, з горы долину, або з доли в гору. Образ сам стає ся переплывом, стає ся ставаньом: ставаньом-ся-псом чловека і ставаньом-ся-чловеком пса, ставаньом-ся-малпом або -хрущом чловека, або одворотні. Не находиме ся гев в ситуациі богатства штоденного языка де, примірні, слово пес вказувало бы безподердньо на звіря і стосувало бы ся, през матафору до інчых річи (жебы сме могли повісти «як пес»)²⁴. Денник, 1921: Метафоры «сут єдным з вельох моментів, котры доводят мене до розпuky в часі писаня»²⁵. Кафка спеціальні нищыт каждую метафору, каждый рід символізму, każde значыня [*signification*], як і każde означыня [*désignation*]. Переміна [*La métamorphose*] є одверніньом метафоры. Тратит так дослівне, як і фігуративне значыня, остає ій лем розміщыня станів на діяпазоні слова. Річ і річы взагалі стают ся выключні інтенсивностями, котры перелітуют през звуки і слова, здетериторіялізуваны vzdолж їх леніі освободжыня. Не ходит гев о подібніст медже поведіньом звірины і чловека, ани тіж о просту гру слів. Нее ани чловека, ани звіряте, кед każde з них детериторіялізує тото друге в конюнкції переплывів, в продолжыню переходячых [*réversible*] інтенсивности. Ходит адже о ставаня ся, котре містит в собі максимум ріжниц

²⁴ Інтерпретації коментаторів Кафкы сут в тым місци тым барже нетрафлены, же операют ся на метафорах: і так Роберт Марті (Marthe) припоминає, же Євреї сут як пси: або інакше іщы, прото же «ся в артисті видит особу, яка голодує, Кафка робит з него мастера посту; або уважат ся го за паразита, зато чынит він з него величезного хробака» (*Dzieła zebrane, Cercle du livre précieux*, т. V, с. 311). Здає ся єднак, же є то за барз простый підхід до літературной машыны – Роб-Ґріє (Robbe-Grillet) натискає на заданя смерті вшелеякій метафорі през Кафку.

²⁵ Запис з 6 грудня 1921; [в]: F. Kafka, *Dzienniki*, с. 424.

як різниця інтенсивності, перекидання порогів, підношення або за-непаду, падання або ерекції, акцентування слова. Звіря не бесідує «як» человек, але вишулькує з языка тонації без значення; слова сами в собі не сут «як» звірята, лем роснут як бы на їх рахунок, брешут і розмножают ся, будучы псами чысто лінгвістычнымі, хробакамі або мышамі²⁶. Спричыняти вібрування секвенцій, отворити слово на невірорідны, внутрішні інтенсивності, коротко бесідуячы, не-значуче²⁷, *інтенсивне ужытия* языка. В подібный спосіб, не істніе уж ані підмет выповіджыня, ані підмет выповіди: то уж не підмет выповіди, котрый был бы псом, ці підмет выповіджыня будучый «як» человек; уж не підмет выповіджыня, котрый был бы «як» хрущ, а підмет выповіди оставал бы як человек. То циркуляція станів, котра в спосіб необхідный формує взаімне ставаня ся в середині різнородного [*multiple*] і колектывного укладу.

В якім спосіб стан німецкого языка в Празі – сухе словництво, неправильный синтаксис – фаворизує тот ужыток? Мож бы загальні называти лінгвістычны елементи, так різнородны [*variés*] як фактычні різнородны можут быти, выражаючы «внутрішнє напружыня языка», *інтенсивныма або напинаючыма*. В такым значынню лінгвіста Відаль Сефія (Vidal Sephiha) называт інтенсивным «кажде лінгвістычне нарядя, котре доз-валят стремити до границ понятия або їх перекидати», окрисляючы тым самым переміщаня ся языка в сторону його екстремы, гу переходячым ниже або поза²⁸. Відаль Сефія добрі вказує роды таких елементів, котры можут быти словами-вытрыхами [*passe-partout*], як часослова або приназывники приймаючы яке-небуд значення, вертаны часослова або

²⁶ Пор. наприклад лист до Оскара Полляка з 1902 рока, [в:] F. Kafka, *Listy do rodiny, przyjaciel...* с. 10-13.

²⁷ Єдну з примет корінчыска (а подля Дулеза і Гватаріого тым як раз є твір Кафки) становит не-значуче зорваня [*rupture assignifiante*], см. G. Deleuze, F. Guattari, *Tysiąc plateau*, пер. анонімовый, Warszawa 2015, с. 10-13. Тота (корінчаста) не-значучіст ці тіж а-значучіст вказує не тільки на брак значення ці бытя без значення, кільки радше на высмыканя ся вшелеяким (деревопохідным) значеным і значучым. Одсылат оно тіж до іншого порядку (ці радше: площыны). Загнізджаюче ся в верствах значення вяже ся з пробами розпознання (што то є?) як тіж тягнучыма ся в нескінченіст інтерпретаціями (якій то ма сенс?); натоміст не-значучы сут чысто функціональны (як тото діє?) компоненти конституючы машыновы діаграмы, котрых задача є в запевнію циркуляції і безустанного переміщаня, детериторіялізуваня ся елементів, котры творят версты.

²⁸ Пор. H. Vidal Sephiha, «Введенія до науки над інтенсивністю»; [в:] *Languages*. Пожычае слово «тензор» [*tenseur*] од Й.Ф. Лійотара (Lyotard), котрый ся ним послуґує, жебы вказати залежніст помедже напружыньом [*intensité*] і лібідо.

чисто інтенсивны [*proprement intesifs*], як в гебрійському мові; кон'юнкції, вигукники, прислівники; *поняття, котры записують біль*²⁹. Можна бы тіж прикликати внутрішні акценти слів і їх дисонансову функцію. Отже вказує ся, же мови літератури меншою розвиват як раз і передовишнім такы напруженія інтенсивности. Вагенбах, на прекрасных сторонах, посвяченых аналізу пражского німецького мови, будучого під впливом чеського мови, вказує на його характерны приметы: не-правильне хоснуваня приназивників; надуживаня місценазивників; выкорыстуваня часослів-вытрыхів (такых як хоч бы часослово *Giben*, для серії «вкладати, сидити, класти, заберати», котра вытворює товды інтенсивність); звельократніня і наступуваня по собі прислівників, ужытя конотаций звязаных з болью; важність акценту як внутрішнього напруженія в слові, як тіж розклад гласных і согласных підкрисляющих внутрішні незгідности. Вагенбах кладе натиск на вшелеякы справы: вышиткы тоты рысы убогого мови, повідат, находиме в Кафкы, але застосовуваны в творчий спосіб... в службі той новой стриманости, новой експресії, новой елястичности, новой інтенсивности³⁰. «Кажде праві слово, котре пишу, не вяже ся з другим; чую як гласны з бляшаным звуком отерают ся о себе шором, а согласны приспівують гейбы Негры выставлены на показ»³¹. *Язык перестає быти представляющий, на корыст стремління в напрямі своїх екстремів або границь*. В тій переміні містит ся звязок з болью, як товды, коли слова стають ся болістным писком Грегора або криком Франца, «безперывні і на єдным тоні». Вартат бы ся гев задумати над хоснуваньом французского мови, як бесідуваного мови, в фільмах Годарда (Godard). Там тіж нагромаджєня прислівників і стереотиповых кон'юнкций зачынат в кінці творити цілы речєня: чудачна нужда, котра спричинят, же французскій стає ся меншым французским мови; творче поступуваня, котре лучыт безпосередньо слово з образом; середина, котра вказує ся наглі на кінці секвенції, в реляції з інтенсивністю границі: «уж дост, дост, того, старчыт»: повселюдна інтенсифікация,

²⁹ Sephiha, *там же* («Мож бы думати, же każde сформуваня, котре несе в собі негативне поняття болю, зла, страху або насильства може їх зошмарити, жебы затримати з них лем граничну вартіст, то значыт інтенсивність»: примірні німецьке *sehr*, «барз», котре походить з середньо-высоко-німецького *sêr*, «болістный»).

³⁰ K. Wagenbach, *Franz Kafka*, с. 69-71. (Бесіда гев о «пражским німецьким мови» як тіж «сухим, паперьовым німецьким мови Пражан» – прип. перекладача на польскій).

³¹ F. Kafka, *Dzienniki*, с. 17.

маюча звязок з тым, што панорамічнае, дэ камера круціт і відит вшытко без перемішання ся, спрычыняючы вібрування абразів.

Быти може порівнавчы студия сут менше інтэресуючы од тых, котры сут посвячаны функціям языка і основаны сут на дослiджаню якісой групы языків, котры переникают до інчых языків: двоязычности ци навет вельоязычности. Зато тоты студия, основаны на аналізі воплоченых функцій в ріжных языках, роздумуючы безпосередньо над саспільныма фактарами, оденсінями сил, ріжnymi центрами власти, втічут «інфармацыйному» міфови, жебы окрисляти імператывы і ерархічну систему языка як рід трансмісій наказів, як справування власти або опір в однесіню до такога справування. Операючы ся на дослiдженях Фергусона і Гумперза (Ferguson і Gumperz), Генрі Гобард (Gobard) пропонуе тетралінгвістычний модель: народный язык [vernaculaire], рідный або територіяльний, сельскаго саспільства; вегікулярный язык, містовый, державный або світовый, язык саспільства, гандльовой выміны, бюрократычного переказу ітп., язык першой детериторіялізаціі; референційный язык, язык сенсу і язык культуры, котрый оперуе ретериторіялізаціём культуровом; міфічний язык, фунгуючий на горизонті культур як тіж духовай і релігійной ретериторіялізаціі. Просторно-часовы катэгоріі тых языків ріжнят ся в сумаричный спосіб: народный язык ё гев, вегікулярный всяди, референційный гын, міфічний поза. Передо вшыткым еднак дистрибуція в тых языках ріжнит ся на рівні груп, на рівні ёдной і той самой групы в часі переходжыня з эпохы на эпоху (латиньскій язык был в Ёвропі барз долго вегікулярным языком, закля стал ся референційным, а в кінці міфічным; англійскій натоміст то вегікулярный язык днешнього світа)³². Тото, што може быти выповiджене в ёдным языку, взагалі не мусит быти можливе до выповiджыня в інчым, а ціла форма того, што може або не може быти выповiджене, змінят ся каждоразово в залежности од языка, або од реляцій помедже языками³³. Окрем того, вшыткы тоты факторы можут містити в собі не

³² Н. Gobard, «О вегікулярности англійского языка», [в:] тот же, *Langues modernes*, січень 1972 (як тіж: тот же, *L'alienation linguistique: Analyse tetraglossique*, Flammarion, 1976).

³³ Мішель Фуко (Michael Foucault) натискат на значыня дистрибуціі помедже тым, што може быти повiджене в окрисленым языку, в окрисленым моменті, і тым што не може быти выповiджене (навет кед може остати зроблене). Жорж Деве́ре (George Devereux) (цытуваный през Г. Гобарда) аналізуе припадок молодых Могавік, котры з легкістю бесіду́ют о своїй сексуальности в іх рідным языку [vernaculaire], але не сут в силі бесідувати о ній в англійскым языку, котрый ё для них вегікулярный; і то не лем протэ,

остры канты, рухомы поділы, котры ріжнят ся в залежности од такой ци інчой матерії. Окислений язык може мати оприділену функцію в якісній матерії, інчу зас в інчій матерії. З другой страны каждая функция языка ділит ся і містить в собі ріжны осередки власти. То радше што-си в роді змішаного котла языків, як їх системы. Мож зрозуміти обуріння інтегрістів, котры нарічут з причини одправляння Службы Божой по французскы, хоц прецін давно однято латині ей міфічну функцію. То іщы нич, бо Товариство Академіків є іщы барже запізнене і ліє сылзы аж і над тым, же латинь не ма уж функції культурового референційного языка. Жалує адже декотрых форм справування власти, костельных або шкільных, котры егзеквуваны были в тым языку, а днес сут заступлены през інчы формы. Має барз вельо подібных припадків, котры доконували ся в обшыри спомнених груп. Поворот регіоналізмів, з ретериторіялізаційом в обшыри діалекту або гвары, в народовым языку: в якій спосіб спомагає то понаднародову ци світову технократію; в якій спосіб може спричинити возникніня революційных рухів, яко же они тіж не-сут за собом архаізми, котрым прібують надати актуальны сенсы... Так аж од Сервант-Шрайбера (Servant-Shreiber), по бретоньского барда ци канадійского співака. І навет гев фурт не веде явна граница, зато же навет канадискій співак може доконувати о вельо барже радикальной, реакційной і в міцным сенсі едипальной ретериторіялізації, о мати, о хыжо моя, о отчызно моя, оле, оле!. Повторме того іщы раз: є то змішаний котел, заплантана історія, політична справа, о котрій лінгвісты не мають зеленого поняття і не хочут ей знати, зато же як лінгвісты сут «аполітичны» і сут науковцями як пристойт, правдивыма. Навет Чомскій (Chomsky) лем компенсує свою наукову аполітичність, в своїм одважnym крестным ході проти войні в Вєтнамі.

Вернийме єднак до ситуациі, яка панує в Габсбургскым Цисарстві. Розпад і конец Цисарства зміцняють кризу, насиляють всяди рухы детериторіялізації і выкликують ріжнородны ретериторіялізації – архаїзуючы, міфічны або символічны. Приклуче, без ладу і складу, сучасных Кафці: Айнштайна (Einstein) і його детериторіялізацію представліня вселенной (Айнштатин выкладат в Празі, а фізык Філіп Франк [Philipp Frank] приїзджат на конференцію і выголашат одчыт в присутности

же англійскій учитель ма для них репресійну функцію, але тіж прото, же фунгує гев проблем самых языків (пор. G. Devereux, *Essais d'ethnopsychiatrie generale*, traduit de l'anglais par Tina Jolas et Henri Gobard, preface de Roger Bastide, Gallimard, Paris 1970, c. 125-126).

Кафки); австрійських додекафоністів і їх детериторіялізації музичного представлення (оклик смерті Марії в *Войзецку* або фурт повторюване *сі* в *Люлю* здають ся стремити музичном путю, котра проходить, до деякой ступени, близко Кафки); експресійоністичне кіно і подвійний рух детериторіялізації і ретериторіялізації образу (Роберт Вен [Wiene], за походжынью Чех, Фрітц Лянґ [Fritz Lang] вроджений в Відни, Поль Вернер [Paul Wegner] і його выкорыстаня мотывів Прагы). Очевидно треба дошмарити ішы до того вшиткого віденьску психоаналізу і пражску лінгвістику³⁴. Як формує ся тота выняткова ситуація пражских Жыдів в однесію до «штырьох языків»? Для тых Жыдів, котры виводят ся з сельского соспільства, народный язык то чешскій – нищений і забываний; пак язык йідыш, котрый часто выкликувал погордливый підхід, котрый тіж, як бесідує Кафка, выкликує страх. Німецкій є вегікулярным языком міст, урядовым языком державы, языком гандльовой выміны (але анґлійскій зачынят уж быти необхідный до полніня той функції). І зас німецкій, але тым разом німецкій Гетого (Goethe), котрый ма культурову і референційну функцію (другій в тым порядку є французскій). Гебрайскій, як міфічний язык з зачатками сийонізму, остає в стані активного сну. Для каждого з тых языків треба бы было ошачувати спілфакторы територіялізації, детериторіялізації і ретериторіялізації. То ситуація, в якій нашол ся сам Кафка: єден з нечисленных, жыдівских, пражских писателів, котрый розуміє і годен бесідувати по чешскы (і тот язык буде мал барз велике значыня в його реляційях з Міленом). Німецкій одгрыват подвійну ролю вегікулярного і культурового языка, з Гетым на горизонті (Кафка знат тіж французскій, італіянскій і правдоподібні кус анґлійскій). Гебрайского навчыт ся пізнійше. Складне є натоміст однесіня Кафки до йідыш: не так достерігат в ним штоси в формі языковой територіялізації для Жыдів, што радше рід номадичного руху детериторіялізації, котрый влият на німецкій. Тым, што го направду захоплює в йідыш є язык повселюдного театру (стає ся меценасом і імпресарийом вандрівной трупы Ізаака Лювйого [Isaak Löwy]), в меншій ступени язык

³⁴ О Пражском Кружку і його роли в лінгвістиці, пор. «Change», ч. 3 і 10 (Правдом є, же Пражскій Кружок уформував ся аж в 1926 році, але Якобсон (Jacobson) приїхав до Праги уж в 1920, до цілком зрештою добрі фунгуючої уж товды Чешской Школы, веденой Матизюсом (Mathesius), повязаной з Антоном Марти (Anton Marty), котрый скорше викладав на університеті в Німцях. В роках 1902-1905, Кафка брав участь в викладах Март'яного, котрый сам был улеником Брентани (Brentana), аж і брав участь в зобранях брентаністів.

релігійної спільноти³⁵. Спосіб, в який Кафка предствлят йідыш ворожій з натуры, буржуазийскій жыдівскій публиці є цілком необычный: то язык, котрый выкликуе страх, а в іщы векшій ступени погордливіст, «рід страху помішаного з деяком обрыдом»; то язык без граматыкы, котрый жые своїма вкраденыма словами, змобілізуваныма, выемігрованыма, котры стали ся номадичны през інтеріоризацию «реляції сил», язык як бы зашыплений на середньо-высоко-німецкым, котрый так міцно в ним працуе, же не мож го перекладати на німецкій рівночасно не усмерчаючи того остатнього. Йідыш не мож зрозуміти інакше, як лем серцьом, треба го «чути». Коротко бесідуючы, є то інтенсивный язык або інтенсивне хоснування німецкого языка, меншый язык і менше ужытя языка, котры повинны вас порвати: «То товды будете мочы досвідчыти, чым є правдива єднота йідыш, і почуєте ей так глибоко, аж досвідчыте страху, уж не так перед йідыш, як пред самыма собом [...] Тіште ся тым, як лем можете!»³⁶.

Кафка не керує ся гу ретериторіялізації през чешскій язык. Ани тіж през гіперкультуровый ужыток з німецкого языка, з його оніричныма, символічныма, міфічныма ци навет гебраїзуючыма надвыжжками, котры можеме найти в Школі Празскій. Ани тіж през скерування ся в напрямі бесідуваного і народного йідыш; підходить до него в цілком ріжний спосіб, жебы го переформувати в єдине в своїм роді самітне і унікальне писання. Кед німецкій з Прагы є в вельох місцях здетериторіялізуваний, будеме стремити штотраз дале, інтенсивнійше, але тіж в напрямі нової стриманости, нової, безприкладной правильности, безмилосердної ректифікації, піднесеної голови. Гречніст схізо, упоїня чыстом водом³⁷. Спричинити жебы німецкій полетіл по лєнії освободжыня; наполнити го постом; вырвати оному пражскому німецкому вшыткы моменты недорозвита, котры прагне він вкрыти, спричинити же зачынат кричати криком неможебні терезбым і страшным. Вытягне ся з него бреханя пса, кашель малпы, бынчыня хруща. Сотворит синтаксу крику, котрый

³⁵ О реляциях помедже Кафком а Лювым як тіж жыдівскым театром йідыш, пор. M. Brod, *Franz Kafka. Opowieść biograficzna*, пер. T. Zabłudowski, вст. M. Wydmuch, Czytelnik, Warszawa, с. 146-147, як тіж K. Wagenbach, *Kafka*, с. 92-95. В тым театрі, мімічным театрі, нашло ся певно вельо опущеных і піднесеных голов.

³⁶ «Дискурс о языку йідыш»; [в:] *Zeszyty. Dzieła zebrane, Cercle du livre précieux*, т. VII, с. 383-387.

³⁷ Єден директор часопису бесідувал о прозі Кафкы, же «оддає вражыня дітины, котра дбат о свою гірієну» (пор. K. Wagenbach, *Kafka*, с. 82).

повяже ся зо штывным синтаксисом высушенога німецкаго. Попыхаючы го так аж до детериторіялізаціі, котра не буде уж компенсвана през культуру або міф і котра буде детериторіялізацыя абсалютном, навет кед буде повільна, ліпкача і застыгаюча. Піднесе ся язык помалы, поступенно, в напрамі пустыні. Схоснуе ся синтаксис, жебы мочы кричати, даст синтаксис крикови.

Нич нее велике і революцыйне окрем того, што менше. Ненавідіти цілу літэратуру мастэрів. Захопліня Кафкы слугамі і уряднікамі (падібні як в прыпадку Пруста, слугамі і іх языком). Але, што в тым прыпадку ё ішы барже інтэресуюче, то быти суцым зробіти зо свайого власнаго языка – закладаючы, же ё він унікальны, же ё або был офіцыйным языком – меншый ужыток. Істнувати в свайм власным языку гейбы чужынец: то тота сітуацыя, в якім находит ся *Стерник* Кафкы³⁸. Навет кед ё унікальны, язык остае мішанином в котлі, шізофрэнічнм мішанком, переблечыньом Арлекіна, през котрэ доконуе ся выміна адмінных функцый языка і рільных цэнтрів власти, перепущаючы тото, што може і не може остати павіджэне: буде ся розгrywало єдну функцыю проти другій, буде ся розгrywало спільфактары тэрыторыялізаціі і рэлятыўнай детэрыторыялізаціі. Навет будучы офіцыйным, язык выданы ё на ужыток інтэнсывнасьці, котры ведут го през творчы лєніі освободжыня, і котрый – не важне як барз павільны – в тым прыпадку асторожні веде до цілковитой детэрыторыялізаціі. Кілько інвєнціі, і то не лєм лексікальнай – лексікальнасьці мало ся гєв рахує – але чыстой сінтактычнай інвєнціі, жебы пісати як пєс (Алє пєс нє пішє. – Нє власні, нє власні); Тото, што Артод (Artaud) вчыніл з францызскым, то крыкы-дыханя: тото, што Селін (Céline) зрбыл з францызскаго, стрємлячы чысто інчм доргом, то найвышшай рангы выкрычннк. Сінтактычна эвалюцыя в сілью Селіна: од *Подорожы до края нocy* (*Voyage au bout de la nuit*), през *Смерт на крєдїт* (*Mort à crédit*), аж до *Ансамбля Гїньоля* (*Guignol's Band*) (пак Селін нє мал уж нч до павіджыня, окрєм свайх нєщєсть, то значыт нє мал уж охоты до пісаня, бо птрїбувал уж лєм грошы. І так вє кінчат ся тоты языковы дорогы втїканя: тїшом, молчаньом до края або чымсї ішы гїршым. Алє в мєджєчасї яка-ж то шалєна крєатывнїст! Яка машына

³⁸ *Стерник* ё пєвно єдным з найбаржє бєкєтовскых тєкстїв Кафкы: «Мушу достєрєчы, жє єм гєв в свай дєржавї і жє, хощє высылям ся барз, нє розумїю ані слова з языка, в котрым до мєнє бєсїдуєтє...». (F. Kafka, *CEuvres complètes*, трад. de l'allemand par Jean-Pierre Danès, Claude David, Marthe Robert et Alexandre Vialatte. Édition de Claude David, т. V, с. 221).

до творіння писма! Коли фурт іщы гратулювано Селінови *Подорожы*, він был уж дальше, в *Смерти на кредит*, а пак в необычным Ансамблю *Гін-йоля*, де язык сконструуваный был уж лем зо самых інтенсивности. Мал звык бесідувати о «малій музиці». Кафка так само, то мала музыка, інча, але все зо здетериторіялізованих звуків, язык, котрый першыраз і вагаючы ся, скаче на голову). То сут правдивы творці літературы меншой. Тото, чому надаеме мено Попу – музыка поп, філософія поп, писання поп: *Wörterflucht*. Быти поліглотом [*polylinguisme*] в своїм власным языку, зробити з него меншый або інтенсивный ужыток, протиставити опресіонуваний характер того языка його опресійному характерови, найти пункты його недорозвита і бытя а-культуровым, найти лінгвістычны стрефы Третього Світа в языку, котрый втіче, в звиряти, котре ся перещыплят, в зоставліню розголузінь. Кілько стилів, кілько родів, кілько літературных рухів, навет найменшых, ма єдину лем мрію: сполняти надрядну функцію в языку, оферувати свої услуги в формі державного языка, офіційного языка (днешня психоаналіза, котра хоче ся уважати за монархыню значучого, метафори і гры слів). Вытворити мрію одворотні: знати створити ставаня-ся-меншым! (Ци далі істніє шанса для філософії, той, котра барз долгій час была офіційным і референційным жанром? Корыстайме з хвилі, коли антифілософія хоче быти днес языком власти).